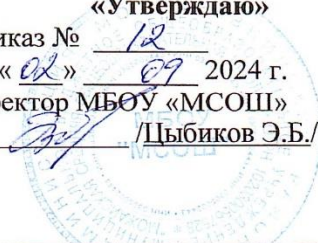

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Можайская средняя общеобразовательная школа»

<p>«Рассмотрено» на заседании МО учителей начальных классов Протокол № <u>1</u> от « <u>29</u> » <u>августа</u> 2024 г. руководитель МО <u>Ганжурова Д.С.</u></p>	<p>«Согласовано» заместитель директора по НМР <u>Ганжурова Д.С.</u> /Ганжурова Д.С./ « <u>30</u> » <u>августа</u> 2024 г.</p>	<p>«Утверждаю» Приказ № <u>12</u> от « <u>02</u> » <u>09</u> 2024 г. директор МБОУ «МСОШ» <u>Цыбиков Э.Б.</u></p>
--	--	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по литературному чтению на родном (бурятском) языке
(указать предмет, курс, модуль)

Класс 4

Количество часов в год 68

Учитель: Чимитова Э.Д.

Можайка
2024

Тайлбари бэшэг

Рабочая программа по родной литературе составлена на основе следующих нормативно-правовых и инструктивно-методических документов:

1. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
2. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 29.12.2014 г. №1897 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
3. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.03.2014 г. №253 «Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования».
4. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 08.03.2015 г. №576 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 31 марта 2014 №253».
5. Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП «О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);
6. Приказа МОиН РБ от 26.06.2015 г № 02-16/2100 «Об опубликовании примерных ООП НОО и ООО и организации преподавания бурятского языка и литературы в общеобразовательных организациях Республики Бурятия»;
7. Учебный план МБОУ «Можайская СОШ».
8. Положение о рабочей программе МБОУ «Можайская СОШ».

Ямаршые арадай хэлэн өөрэ байдалаараа, ниитэ үүргээрээ онсо удхатай. Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, бэе бээдээ нүлөөлхэ, эрдэм ухаа үзэхэ, ойлгожо абаха хэрэгсэл, арадай соёл болбосорол хадагалаад байхан гуламта, хүн бүхэнэй, арад бүхэнэй, өөрэ ханал бодол харуулхан түхэл болоно, тиихэдэ арад бүхэнэй уран зохёол түрэл хэлэн дээрэ бэшэгдэнэ. Тиимэһээ хургуулида үзэгдэдэг предметүүд соошые хэлэн өөрын хууритай.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэн хадаа бүхэлиин нэгэ хубинь, нүгөөдэ шатада үзэгдэдэг буряад хэлэнтэй холбоотой. Дунда хургуулида буряад хэлэ үзэхэдөө хурагша бүхэн түрэл хэлэн дээрэ аргагүй найнаар уншажа, зүбөөр бэшэжэ, сэбэр ульгамаар хэлэжэ, хүнэй хэлэһые абаһаар хүнгэнөөр ойлгожо абаха шадабаритай, тиихэдэ буряад хэлэнэй теори мэдэхэ болоод гараха аргатай.

Эхин хургуулида үзэгдэхэ буряад хэлэн дунда хургуулиин буряад хэлэнэй удхатай тааруу, энэ нэрлэгдэһэн шадабаринуудай үндэһэ хуури хүгжөөхэ уялгатай, тодорхойлбол, үхибүүн түрэлхи хэлэеэ мэдэхэ, буряад хэлэтэй буряад хүн гээшэб гэжэ бээ мэдэрхэ, хэлэлгээ хүгжөөхэ зорилготой.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэнэй **гол зорилго:** түрэл буряад хэлэн дээрэнэ бэшүүлжэ, уншуулжа, харилсуулжа хургаха; түрэлхи хэлэн гэхэн наукатай танилсуулха.

Эхин классуудта түрэл хэлэ зааха **тодорхой зорилгонууд** гэхэдэ:

1. Хэлэн ухаан хоёрой хоорондо нягта холбоотой байдаг дээрэһээ үхибүүдые түрэл хэлэндэнь хургахадаа. тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөхэ, баяжуулха.
2. Хурагша бүхэниие зүбөөр, уран гоёор, удхыень ойлгон уншаха дадалтай болгохо.
3. Түрэл арадай ёһо заншалнуудые болон сэсэн мэргэн хургаалнуудые ойлгуулха.
4. Эхэ орондоо, түрэнэн тоонто нютагтаа, түрэл хэлэндээ, арад зондоо, бэшэшые үндэһэтэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.
5. Хурагшадай аман хэлэлгы хэшээл бүхэндэ баяжуулангаа, тэдэниие эли тодоор, литературна хэлэн дээрэ хэлүүлжэ, ханал бодолыень алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшүүлжэ хургаха мэтэ.

Литературна уншалгын гол удха

Эхин шатын болон дунда хургуулиин эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа *гол шухала гурбан бүлэгһөө* бүридэнэ:

1. Грамотада хургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
3. Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэһэ хуури дээрэ бээлүүлэгдэхэ болоно. *Хэшээлдээ «Түрэлхи хэлэн» гэжэ ном барина.* Авторнууд: С.Ц. Содномов, О.В.Ринчинова: 4-дэхи класста уншаха ном. Нэгэ

хубитай- Улаан – Үдэ, «Бэлиг» хэблэл, 2019 он; Буряад уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаман баталһан.

Эхин класста үзэгдэхэ буряад хэлэнэй шэнэ программа хадаа мүнөөнэй шэнэ ФГОС-ой эрилтэдэ харюусамаар зохёогдоһон байна. Буряад хэлэнэй программа үхибүүдэй наһанда, хүгжэлтэдэнь таарамжатайгаар зохёогдоһон байха. Эхин шатада шэнэ эрилтэнүүд табигдана. Тэдэ эрилтэнүүд үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ гүрэн түрын харасын ондоо болоһониёе харуулна.

Тус программын гол шэглэлнүүд гээшэ хадаа иимэнүүд:

1. Уншаха шадабаритай болгохо.
2. Харилсаха шадабаритай болгохо

Нуралсалай түсэб соо энэ предметэй байра найруулан бэшэлгэ.

Описание места учебного предмета в учебном плане

Нуралсалай жэл соо 68 час үгтэнэ.

1-дэхи четверть – 18 час

3-дахи четверть – 20 час.

2-дохи четверть - 17 час

4- дэхи четверть - 17 час

Содержание учебного предмета («Түрэлхи хэлэн» программын гол бүлэгүүд):

№	Гол бүлэгүүд	Саг
1	Түрэлхи хэлэн, түрэхэн дайда	5
2	Хэшэгээр баян намар	4
3	Арадай аман зохоол	10
4	Литературна онтохонууд	9
5	Үбгэн буурал үбэлнай	7
6	Арадай баатар Гэсэр	4
7	Сагаалган – манай хайндэр	6
8	Айлшан хабар	5
9	Уран зохёолшод – үхибүүдтэ	11
10	Сэсэгтэ зун	5
11	Жэл соо үзэхэнөө дабталга	2
		68 саг

Литературна уншалгын гол удха

Бага наһанай үхибүүдые эрдэм бэлигтэ хургаха, алишье талаһаа болбосорон хүгжөөхэ, ажабайдалай үргэн замда өөрынгөө арга боломжонуудые хэрэглэжэ шадаха хүсэд дүүрэн дадалнуудые олгуулха зорилготой нуралсалай системэ болоно. Энэ нуралсалай гол зорилго

хадаа үхибүүн бүхэниие хүгжөөн хургаха, тэдэнэй мэдэсэ, шадабари, дүй дүршэлнүүд хурагшадай хүгжөөлгын үндэһэ хуури боложо үгэхэ зэргэтэй.

Хэлэн болбол арадай хүгжэлтын нэгэ хуби болоно. Түрэл хэлээ шуудалжа, эрдэм мэдэсээ үргэдхэхын тула хурагшад ямар шалтагаанаар хэлээ мэдэхэб, хэлэнэй удха ямар байхаб гэжэ тодорхой мэдэрэлдэ абтаха ёһотой. Харин зүбөөр хэлэжэ хурахын тулада үхибүүд юун тухай хэлэхээс, ямар үгэнүүдые хэрэглэн, хөөрэлдөө үнгэргэхэб гэжэ мэдэхэ шухала.

Эхин хургуулийн шухалын шухала зорилго хадаа үхибүүдые найнаар уншуулжа, зүбөөр хэлүүлжэ ба бэшүүлжэ хургаха; арадайнгаа аман уран зохёолдо, Эхэ орондоо, түрэнэн тоонто нютагтаа, түрэлхи хэлэндээ, түрэл арад зондоо, бэшэшье яһатанда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ; арад зонойнгоо хайн хайхан ёһо заншалнууд ба сэсэн мэргэн хугаалнуудые ойлгуулха г.м.

Дээрэ хэлэгдэнэн зорилгонуудые бээлүүлхэ хэрэгтэ хэлэнэй үүргэ сэгнэшгүй.

Эхин шатын болон дунда хургуулийн эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа *гол шухала гурбан бүлэгһөө* бүридэнэ:

1. Грамотада хургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
3. Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэһэ хуури дээрэ бээлүүлэгдэхэ болоно.

Личностные, метапредметные и предметные результаты освоения содержания учебного предмета

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно).

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха;
- Хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо;
- Юу хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ (прогнозировать)
- Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон тусхай критеринүүдээр шалгаха;
- Багшын үгэнэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.

Оршон тойроние шуудалха шадабари (познавательные УУД):

- Номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгтэй үүргэ ойлгохо);
- Зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо;
- Багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха;
- Үгөөр хэлэгдэнэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргөн модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;

- Текстын удха дамжуулха.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- Өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр ,тиихэдэ багахан текст зохёожо,бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;
- Хажуудахи хүнүүдээ шагнаха,гэдэнэй хэлэнһэниие ойлгохо;
- Уран гоёор уншаха, хөөрэхэ;
- Классайнгаа үхибүүдтэй,багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа элсэхэ;
- Хоёр хоёроороо, бүлэг бүлэгөөр хүдэлхэ, тийхэдэ олон ондоо «тушаал» бэе дээрээ абаха; ударидагшын, даабари, дүүргэгшын,бэшээшын г.м.

Түрэлхи хэлээр шадабари (предметные результаты):

- Багшын, нүхэдэйнгөө хөөрэнэн , уншаһан текст хадуун абаха;
- Бүхэли үгөөр, зүбөөр,ойлгосотойгоор, уранаар уншаха;
- Текстын нэрын удха ойлгохо,үгтэнэн нэрэнүүд сооһоо текстын удхада таараха нэрэ шэлэхэ

Литературауналга. Календарно-тематическа түсэблэл

Долоон хоногто – 2 саг, жэлэй 68 саг

№	Хэшээлэй темэ	Сагай тоо	Түсэбөөр үнгэргэхэ үдэр	Ёһоороо үнгэрэнэн үдэр	Шадабари
Түрэлхи хэлэн, түрэнэн дайда – 5 саг					
1	Түрэлхи хэлэн, түрэнэн дайда	1	05.09		
2	Буряад хэлэмнай. М. Чойбонов	1	06.09		
3	Ямар хэлэн дэлхэй дээрэ аһан баян бэ? Ц-Б.Бадмаев	1	12.09		
4	Буряад оромнай найхан даа! Ш.Нимбуев	1	13.09		
5	Байгал далай - манай баялиг. (Байгал далай тухай суглуулбари хэхэ, һонин юумэ суглуулха, дуратай шулэг сээжээр уншаха, ой модоной аша зураха)	1	19.09		
Хэшээгээр баян намар – 4 саг					
6	Хюруу. Д-Х Цынгуйева. Намар. Ц.Цырендоржиев. Шүлэглэмэл зохёолнууд (олицетворении, толгой холболго, эпитет, метафора)	1	20.09		
7	Шубуудай аян. Х.Намсараев.	1	26.09		

8	Ой модоной аша туһа. А. Жамбалон	1	27.09		
9	Намарай хахасалга. И.Намсараев.	1	03.10		
<i>Арадай аман зохёол - 10</i>					
10	Таабаринууд. Тэдэнэй янза.	2	04.10		
11		1	10.10		
12	Онъһон үгэнүүд.		11.10		
13	Арадай онтохонууд. Буряад арадай онтохонууд. «Ангуудай суглаан»	1	17.10		
14	Шадамар Шалхагар хоёр.	1	18.10		
15	Алтан сэсэг.	1	24.10		
16	Зүүн зүгэй арадуудай онтохонууд. Эбтэй дүрбэн амитан (монгол арадай онтохон)	1	25.10		
17	Һанаамгай туулай (энэдхэг арадай онтохон)	1	07.11		
18	Европын арадай онтохонууд. Сагаан морин (венгер арадай онтохон)	1	08.11		
19	Гурбан аха дүүнэр (немец арадай онтохон)	1	14.11		
<i>Литературна онтохонууд – 9 сэг</i>					
20-23	Эрээн гүрөөһэ эмээллэгшэ. Б.Абидуев	4	15.11 21.11 22.11 28.11		
24-26	Туламтай шоно. Д.Дашинимаев.	3	29.11 05.12 06.12		
27-28	Зоригтой хоёр.Ц.Номтоев.	2	12.12. 13.12		
<i>Үбгэн буурал үбэлнай- 7 сэг</i>					
29	Үбэл. Ч-Р. Намжилов	1	19.12		
30	Түүрүүшын саһан. Б. Гармажапов	1	20.12		
31-32	Соохорхон инзаган. Ц.Шагжин.	2	26.12 27.12		
33	Саһаханууд. Г. Чимитов	1	16.01		

34	Ёлко. Г. Чимитов	1	17.01		
35	Жабар үбгэн. Г. Чимитов	1	23.01		
<i>Арадай баатар Гэсэр – 4 сар</i>					
36	Тэнгэришүүлэй хоорондохи дайн	1	24.01		
37	Баатарай газар дээрэ түрэлгэ	1	30.01		
38	Нюхата-Нюургай гэжэ нэрэ хүбүүндэ үгтэбэ.	1	31.01		
39	Баатар бэеэ бэелжэ, Гэсэр боложо тодорбо.	1	06.02		
<i>Сагаалган – манай хайндэр – 6 сар</i>					
40	Сагаалганай тобшохон туухэ.	1	07.02		
41	Сагаалганай магтаал. Ж. Юбухаев	1	13.02		
42	Сагаалган. С.Хүбүүхэйн.	1	14.02		
43-45	Харгымнай эхин (туужаһаа хэһэг). Сагаалган. Г-Д.Дамбаев	3	20.02 21.02 27.02		
<i>Айлиан хабар – 5 сар</i>					
46	Хабар. Д. Улзытуев.	1	28.02		
47	Хабарай амисхал. Б.Санжин.	1	06.03		
48	Таряалангай дуун. Э.Дугаров.	1	07.03		
49	Ашата эжы. Н.Цынгув.	1	13.03		
50	Эжыдээ. Г.Чимитов Эжы. Ц.Бабуева.	1	14.03		
<i>Уран зохёолиод үхибүүдтэ- 11 сар</i>					
51	Г.Г.Чимитов. Үнэгэн шоно хоёр. Басни.	1	20.03		
52	Г.Чимитов. Баабгай хүбүүн.	1	21.03		
53	Ц-Б.Б.Бадмаев. Залхуу Шагдар.	1	03.04		
54-55	Г.Ц.Бадмаева. «Гэмтэй бэшэб...»	2	04.04 10.04		
56-58	Ч. Ц. Цыдендамбаев. Табан патроной тангариг нюуса.	3	11.04 17.04 18.04		
59	Э.Ч.Дугаров. Найнай үзэглэл.	1	24.04		
60	Модохонууд (онтохон)	1	25.04		
61	Найрхуу бороо (басни)	1	02.05		
<i>Сэсэгтэ зун - 5</i>					

62	Наран ба хүүгэд. Ц.Цыремпилов	1	08.05		
63	Улаалзай. Б.Базарон	1	15.05		
64	Сэсэгүүдэй дүхэриг. Г.Дашабылов.	1	16.05		
65	Наранай туяа. Б.Абидуев.	1	22.05		
66	Үглөөгүүр ойдо. Б.Базарон	1	23.05		
Жэл соо үзэхэнөө дабталга -2					
67-68	Литературна ушалгын темэнүүдээр тобшолол. Дүн гаргалага	2	29.05 30.05		

Оснащение учебного процесса:

1. Электронный учебник бурятского языка
2. Буряад хэлэнэй сахим нураха бэшэг

Технические средства обучения

- 1.Персональный компьютер,
- 2.Мультимедийная установка
- 3.Экран
- 4.Магнитная доска